

razmere za peloponeške vojske, kdor ve, da je bil Sofoklej ob nesrečni sicilski vojski okoli leta 413. med svetovalci (πρόβουλοι), in komur ni neznano, da se Sofoklej ni samo državniskega delovanja udeleževal, ampak da se je tudi popolnoma gibal in sukal pod mogočnim uplivom velikega državnika — Perikleja, — saj je Sofoklejeva umetnost pravi, neizkaljeni izraz Periklejevih Aten in njih omike, — pač priznava, da je drama »Edip na Kolonu« vsaj deloma tendenciozna. Tudi Evripid, vrstnik Sofoklejev, je pisal politične drame (prim. Heraklide). Ali pesnik zato, ker ni politik v pravem pomenu besede, ali ker se le deloma havi s politikom, ne sme in ne more pisati politične, tendenciozne drame? Zgodovina nas uči, da najodličnejši pesniki zlagajo dostikrat pesmi ne le iz pesniškega, ampak tudi iz političnega nagiba. Drami »Edip na Kolonu« je dala povod brezdvomno tudi peloponeška vojska, saj jo je Sofoklej spisal proti koncu omenjene vojske. Iz vsebine drame se tudi razvidi, da se je Sofoklej oziral na razmere, osebe in države iz časa peloponeške vojske.

J. Jenko.

»**Maksimilijan I., cesar mehikanski.**« Slovenskemu ljudstvu pisal Fr. Nedeljko. V Ljubljani. Založil J. Giontini. 1892. 8°. Str. 69. Cena 20 kr. — Ta knjižica o nesrečnem Maksimilijanu ni prva v slovenskem slovstvu. Pa ona prva, »Cesar Maks in Meksika«, se je jako poizgubila. Ker je junaški Maks dobro znan našemu narodu, zato hode pač rad marsikdo v roke vzeti tudi to knjižico, ki pripoveduje v lepi in mični obliki o življenju, o cesarovanju in naposled o tužni smrti Maksovi v tuji zemlji. Že tak dogodek sam na sebi mika bralca, kaj še le, če se spomnimo, da je tudi marsikateri Slovenec šel po jednako srečo v tujino. Mnoge strani v knjigi so nam ugajale, bodisi zgodovinska natančnost in pa umno razvijanje, ker le tako umevamo nesrečno smrt cesarjevo, bodisi jezik, ki je dokaj čist in pravilen. Vendar bi želeli za »slovensko ljudstvo«, da bi bile nekatere stvari bolj domače razložene, zlasti verske ali cerkvene razmere, zakaj izrazi, kakor »klerikalna stranka«, ne pojasnjujejo ljudstvu resnice. Na str. 60. naj bi se bilo omenilo, da ono poročilo o smrti cesaričini ni bilo resnično, ker vsak čitatelj pač ne vé, da je cesarica še dandanes živa.

Sicer je pa zgodovina pokojnega mehikanskega cesarja za vsakatega jako poučna, če le hoče misliti o usodi narodov, kakor o sreči posameznega človeka.

»**Ilustrovani narodni koledar**« za navadno leto 1893. V. leto. Celje. Uredil in izdal Dragotin Hribar. 8°. Str. 160. Cena vez. knjigi 1 gld. — Po zunanji obliki je ta koledar najelegantnejši med drugimi slovenskimi koledarji. Ima osem ličnih slik, zlasti lepo izvirno sliko celjskega mesta po fotografiji gosp. Magoliča, in pa vkusno, vablivo prirejeno vezavo. V vsebini spoznavamo »Mihaela Vošnjaka« z bratom dr. Josipom vred (življenjepisna črtica s slikama), že znano pripovedovalno zmožnost Pavline Pajkove v noveli »Igra s srečo«, pisatelja Ahasvera »iz popotnih spominov« in mladostni

spis gosp. S. Rutarja (iz l. 1875.) »Selitev Slovanov proti jugu«. Tako je torej tvarina v tem obsegu dokaj raznovrstna. V jezikovni obliki se kaže poleg skrbne poprave še marsikaka hiba, celó v Aškerčevem prevodu »Car Vahtang«, n. pr.: »Mesto klatim da sredi se gôr« in »ima prav«. — Koledar je primerjen samo odraslim, zvedenim čitateljem.

Dr. Fr. L.

HRVAŠKO SLOVSTVO.

(Piše J. Barlè.)

Ni dolgo od tega, kar je zagledala v Križevcih beli svet knjiga Iv. Lepušiča: »**Bošnjakuše.**« Pripovijesti. 1892. 8°. Str. 145. Cena 60 kr. — Menda je pisatelja navdušilo to, da so bile tako laskavo sprejete njegove: »Slike iz Bosne«, katere je izdal v letošnji Matici. V kratkem je napisal drugo knjigo iz bosanskega življenja. — V knjigi je večja povest »Marijan« in mala: »Sejda«. Sejda je lepa slika iz onega časa, ko so naši osvojili Bosno. Jure, sin kmeta Petra Benčiča, ne more pozabiti jedinice Mustavagine, Sejde, s katero se je bil seznanil še kot otrok, ko je prinašal agi mleko. Tudi ona je njemu naklonjena, ali kaj pomaga, ker je baš ondaj najbolj napeto med mohamedanci in rajo. Ne samo to, ampak tudi dolgovrati mujezin Abduhal pogleduje prav često za dekletcem, katero mu je zmešalo še ono malo pameti, kar je je imel preje. A kar je najhuje, Mustavaga sam sili, da vzame Sejda Abduhala. Ni druge pomoči, kakor da še za časa pobegne v varnejše kraje. Mlada se dogovorita, da pride čez nekaj časa Jure preoblečen po turško in odvede deklico. Dober znanec, Juretov ujec (franciškan) fra. Stipo dá Juretu turško obleko, da se odpoti bogato preoblečen v kraj, kjer je bivala deklica, da jo ob priliki odvede. Ali bilo mu je v nesrečo. Baš onih dnij je prekoračila avstrijska vojska mejo, ulovila z drugimi Turki tudi Jureta in ga odvela tja gori v Olomuc, a Mustavago so vojaki ubili, le Sejda je še ob pravem času srečno pobegnila k svoji prijateljici, a od ondodi k fra. Stipu. Dobri ujec jo je učil resnic sv. vere in nekega dné krstil v svoji kapelici. Za spomin na Jureta, o katerem ni bilo niti duha, niti sluha, nazvala se je Sejda ob krstu Jurka. Že je mislila oditi v samostan, kar dojde nenadoma v hišo Jure, raztrgan in izmučen. Da je bila kmalu potem poroka, ni mi treba omenjati, a dobri fra. Stipo je imel kaj zapisovati v svojo »kroniko«.

Večja povest je »Marijan: spominjanja na prvo novačenje (vojaški nabor) u Bosni.« Tudi tu ni zapletenih dejanj, a pripoveduje se dosti obširno, prizor se pridružuje prizoru. Ni boljših prijateljev, kakor sta zlatarja Stanko in Marijan. Stanko ima le sestro Pavko, a Marijan mater Jurko. Čegava bi bila Pavka, če ne Marijanova, pa zato ni čudno, če sta se rada gledala. Ali kjer se dva vjemata, tam se hitro najde tretji, kateri jima zavjeda srečo, a ta tretji bil je vaški knez (župan) Stipan. Tudi njemu je bila Pavka povšeči, pa je želel, da bi bila njegova žena. Da zvrši svoje zlobne nakane, ni

mogel dobiti boljšega sredstva, kakor mojstraskazo krojača Božo, kateri se je pa le malo bavil s škarjami in gladilom. Po krivem priseči, goljufati, to mu je bil vsakdanji posel, ker odkodi mu drugače denarja za popivanje! Zvita buča se domisli hitro, da mu vdova Jurka dolguje precejšno svoto po pokojnem možu, kar hoče potrditi on in nekoliko pridaničev s prisego. Vdova in Marijan sta v veliki zadregi, ali dobri Božo se hoče z njima z lepa poravnati, če ga vzameta v svojo hišo, kar se tudi zgodi. Od sedaj pijančuje cele noči in prekuhava s Stipanom hudobne naklepe. Marijan jima je na poti, treba ga odstraniti. Kakó? Vojaški nabori so tu, prvičkrat v Bosni. Stipo, kateri ima kot selški starejšina tudi nekaj govoriti, vpiše Marijana kot pretepača in nemirneža. Vzemó ga. Dobri Božo, kateri je zaradi tega ves potr, nagovarja Marijana, da od vojakov popiha v goro, češ, saj pridejo skoro drugi zakoni, a do tedaj lahko počaka med hajduki. On odide k vojakom, ali ne dobi niti on od doma, niti njegovi od njega nikakega poročila; Stipo, kateri ob jednom tudi prinaša in raznaša po vasi pisma, skrbno pridržuje pri sebi vsako pismo. Ali evo — strašne novice! Marijana, kateri je popihal od vojakov, ustrelili so v gori. Jurka zaradi tega zbolí in umrje, a Božo znori, pa ne zaradi žalosti, ampak ker ga je pekla hudobna vest. Stipo pa še vedno razpleta svoje mreže, posebno še pridobi za-se vse, samo Stanka ne, kateri ga ne more živega videti. Vsi sosedje in kume začno sedaj nagovarjati ubogo Pavko, da vzame Stipana. Ona se dolgo brani, naposled pa le sluša krstno kumo in oblubi, da vzame Stipana. Stanko ne more trpeti te sramote, a ko po naključju zve, da Marijan še živi, odide po njega in postavi sebe mesto njega pri vojaki. Oni, kateri je pobegnil od vojakov, ni bil pravi Marijan, nego drugi Marijan, a prvi je bil živ in zdrav pri vojaki, pa se je še za časa povrnil, da prepereči Stipanovo ženitev. Ko Stipanu opazi, kaj se mu kuha, pobere nekoliko denarja, zažgè hišo in zbeží, a Marijan vzame Pavko. Stanko se čez dve leti vrne domov in se tudi oženi, a Stipana je ulovila doli v Hercegovini zaslužena kazen, kjer so ga obsodili na petnajst let težke ječe.

To je vsebina Lepušičevih povestij. Knjižica se prijetno čita, le one mnoge turške besede kvarijo užitek marsikateremu čitatelju. Evo n. pr. naj razume ne le Slovenec, nego Hrvat-stavek: »Sejda imade troje bezenluka, pafte od čiste srme, tri gjerdana, igrmituka, mahmudija i medžedija.« Kaj bi rekli onemu, kateri bi rabil n. pr. toliko nemških besed v svojem jeziku? Od kodi imajo baš turške besede te posebne pravice, ali od tod, ker so najmanje umevne? Če že kaže ohraniti jih zaradi mohamedanskih čitateljev, kazalo bi vsaj pretolmačiti, ali pod črto, ali v oklepajih, ali pa na koncu knjige. Naj bi tudi hrvaški kritiki na to opomnili pisatelja, jaz sem že o tem govoril, a zaman. Menda imajo tudi Hrvati nekoliko pravice do svojega jezika. Drugače ima pa Lepušić vse vrline pisateljeve. Piše zanimivo, riše točno v malo potezah, pozna narodnega duha v govoru in v mislih, a

tudi gledé na nravnost mu ne moremo mnogo očitati. Naj se izpolni pisatelju želja: »Sretna budućnost bosanskoga naroda sakrivana je v seljačkim kolibicama; trebalo bi, da se odločujoči krugovi na njih obaziru.«

RUSKO SLOVSTVO.

(Priobčil V. Bučar.)

Ant. Budilovič: »**Obščeslavjanskij jazik v rjadu drugih obščih jazikov drevnej i novoj Evropy.**« 2 Toma. Varšava 1892. Velja 4 rub. — Postavivši si novo vprašanje o vseslovanskem jeziku, pregleduje pisatelj razvoj vseh jezikov stare in nove Evrope (grškega, latinskega, italijanskega, španskega, francoskega, angleškega in nemškega) in se trudi določiti njihovo razmerje med govorico po mestih in provincijalnim narečjem; pripoveduje, kako so se ti med seboj borili, opisuje v tej borbi estetične in naravne sile in njihov vpliv; — na koncu pa pojasnjuje vzroke in posledke zmage jezika nad jezikom. To je prva polovica tega dela z naslovom: »Očerki obrazovanja obščih jazikov južnoj i zapadnoj Evropy«. Sad svojega preiskavanja obrača pisatelj na sedanja narečja slovanskih jezikov. Kaže vpliv cerkveno-slovanskega jezika v davnem času, hrvaško-srbskega in češkega v 15. in 16. stoletju, poljskega v 16. in 17., ruskega v 18. in 19. stoletju. Potem našteva razne misli o obče-slovanskem jeziku in jih ocenja, a naposled navaja tudi svoje nazore. To ima v drugi polovici z napisom: »Zaroždenije obščago jazika na Slavjanskom Vostoké«. On je trdno prepričan, da je možno ustvariti obče-slovanski jezik poleg sedmerih jezikov stare in nove Evrope. Razvidno je iz te vsebine, da knjiga ni pisana za širje občinstvo, marveč samo za strokovnjake.

Nikolaj Gavrilovič Černiševskij: »**Očerki Gogoljskago perioda ruskeje literatury.**« Pod tem napisom so ponatisnjene znamenite razprave o slovstveni dóbi Gogoljevi, katere so izhajale l. 1855. in 1856. v »Sovremenniku«. Znanе osebe onega časa se nam kažejo v pravi luči, posebno N. A. Polevoj, Senkovski, Pogodin, Kirejevski, Ševrov, knez Vjazemski, najbolj pa slavni Belinski.

Knez Certelev je izdal drugi zvezek svojih »**Stihotvorenij.**« Certelev je kot pesnik že dobro znan ruskemu občinstvu in po pravici se prišteva boljšim mlajšim pesnikom. V marsičem hodi za Al. K. Tolstim. V tem (drugem) zvezku ima precéj pesmij umetniško dovršenih. Največ je liričnih, pa tudi epičnih in pa prelepih po jutrovskem vzoru zloženih legend in povestij, katerim je pesnik dal pravo jutrovsko lice. Kritika je te pesmi tudi jakó lepo sprejela in jih priporočala.

Začetkom tega leta je umrl na Ruskem: P o t e b n j a, profesor na harkovskem vseučilišču. Bil je po celem ruskem in sploh slovanskem svetu znan jezikoslovec, in se je posebno veliko pečal z narodnim slovstvom Slovanov in Litavcev. Ruska naučna knjiga je izgubila vrlega in marljivega delavca.